

conceptions of credit risk. The alternative aims of management are educed by a credit risk: minimization, observance of certain limits of risk, optimization of profitability and risk, liquidation, warning or compensation, turning to the additional account (profit, arrived).

Practical importance. The received results are sent to the improvement of the internal bank regulations, which identify the bank credit policy, positions, procedures, management methods by a credit risk. The practical value of recommendations consists in the increase of probability of achievement put before of the system of the credit risks management of purpose.

Key words: credit risk, control system, organization, process, stages, mechanism.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук,
проф. Лутай Л.А, Дата надходження рукопису
08.11.2012 р.

УДК 336.221.02:658.153.3

Муглі О.М.

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Донецьк, Україна, e-mail: mugli@inbox.ru

ПРОБЛЕМА ЗБИТКОВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Mugli O.M.

Donetsk National University of Economics and
Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky,
Donetsk, Ukraine, e-mail: mugli@inbox.ru

PROBLEM OF LOSS OF ECONOMIC ENTITIES IN CONDITIONS OF LIBIRALIZATION OF TAXATION POLICY

Мета. Удосконалення методичних підходів до виявлення головних причин збитковості суб'єктів підприємницької діяльності на основі критичної оцінки податкової політики держави щодо перенесення збитків.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз динаміки основних статистичних показників вартості відстрочених збитків та їхнього впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання – платника податків, систематизація результатів ретроспективного аналізу змін податкового законодавства та податкової політики щодо врахування від'ємного значення фінансового результату у процесі оподаткування податком на прибуток підприємств, метод правого порівняння.

Результати. Визначено дискусійні аспекти трактування фінансової неспроможності та збитковості діяльності суб'єктів бізнесу, виділено зовнішні та внутрішні фактори впливу на виникнення збитків суб'єктів підприємництва. Проаналізовано динаміку показників вартості відстрочених збитків. Узагальнено зміни податкового законодавства, які вносились щорічно, починаючи з 2004 року до 2008 року законами України про бюджет. Обґрунтовано рекомендації доцільності удосконалення податкової політики та податкового законодавства України щодо збитковості діяльності суб'єктів господарювання на основі критичної оцінки вітчизняної практики та світового досвіду.

Наукова новизна. Уточнено методичний підхід до здійснення ретроспективного аналізу законодавчих актів з оподаткування щодо перенесення збитків від діяльності суб'єктів господарювання, що дозволило надати критичну оцінку забороні на перенесення збитків, як міри боротьби з несплатою податку на прибуток суб'єктами господарювання.

Практична значущість. Отримано результати дослідження, спрямовані на удосконалення податкової політики щодо податкового контролю доходів і витрат суб'єктів підприємницької діяльності та перенесення збитків з метою сприяння економічному зростанню та зниженню податкових ризиків суб'єктів господарювання в умовах лібералізації податкової політики.

Ключові слова: податкова віддача, податкова політика, перенесення збитків, лібералізація оподаткування.

Постановка проблеми. На сучасному етапі історичний процес лібералізації економіки набув характеру глобальної світової тенденції, що охоплює все більшу кількість країн. Відкривається простір для дії механізмів ринкового регулювання. Зменшується втручання держави в економіку в її адміністративних формах, а також у формах прямого державного регулювання. Основною функцією держави стає створення і підтримка конкурентного середовища шляхом прийняття господарського і цивільного законодавства, спрощення і здешевлення процесу створення нових приватних підприємств, підтримка середнього та малого бізнесу. Стан розвитку свободи в суспільстві та лібералізації економіки є одним із вагомих чинників, на основі яких інвестори приймають рішення щодо інвестування в ту чи іншу країну. Саме тому у світі використовується декілька незалежних рейтингів (індексів), які намагаються проаналізувати розвиток країн.

За даними Freedom House, у 2011 р. Україна віднесена до групи політично вільних країн [1]. За показниками економічної свободи, як свідчать дані групи Світового Банку за 2012 р., Україна посіла 137 місце [2]. Ці індикатори визначають наявність проблем в Україні щодо стану економічної свободи та запровадження принципів свободи в процедурах прийняття рішень у системі державного управління, що прямо та безпосередньо впливає на розвиток підприємництва. Але Україна робить значні кроки вперед. Так, згідно із звітом про дослідження «Ведення бізнесу», Україна увійшла до десяти країн, які досягли найбільших успіхів з трьох і більше напрямків в галузях дослідження за 2011-2012 рр., одним з яких було проведення реформ оподаткування. Прийняття основного податкового документа – Податкового кодексу значно підвищило ефективність податкової політики: зменшено податкове навантаження, поліпшено адміністрування податків. Однак, Уряд України прагне істотного економічного прориву, тому цілком природним є доручення Президента України Віктора Януковича Державній податковій службі України щодо розробки програми лібералізації державної податкової політики з орієнтуванням на найкращі світові приклади [3].

Лібералізація податкової політики – це, насамперед невтручання в економічні дії суб'єктів господарювання через встановлення обмежень для їхнього сталого розвитку, встановлення справедливішої системи оподаткування, що збільшує частку прямих і зменшує частку непрямих податків.

У зв'язку із цим нагальною проблемою української економіки є значна кількість збиткових підприємств, і, як наслідок, відсутність бази для оподатку-

вання податком на прибуток. Останні п'ятнадцять років їхня частка знаходиться на рівні 30% в періоди економічного піднесення і 40% – в періоди економічного спаду [4]. У періоди економічного спаду фінансові результати збиткових підприємств не перекриваються фінансовими результатами прибуткових підприємств. Цей факт свідчить про низький потенціал податкової віддачі податку на прибуток, який є основним джерелом доходу в умовах лібералізації податкової політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти збитковості суб'єктів господарювання досліджувались в роботах відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-фінансистів: М.Я. Азарова, В.П. Вишневського, Т.І. Єфименко, П.В. Мельника, І.А. Майбурова, В.О. Орлової, О.О. Папаїки, Ф.О. Ярошенка. Тимчасом системне дослідження теоретико-методичних основ збитковості діяльності суб'єктів господарювання залишається важливою і актуальною проблемою.

Мета статті. Це удосконалення методичних підходів до виявлення головних причин збитковості суб'єктів підприємницької діяльності на основі критичної оцінки податкової політики держави щодо обґрунтування перенесення збитків.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній теорії є багато точок зору на механізм виникнення прибутку, тому не може бути і однієї правильної теорії виникнення неспроможності, збитковості бізнесу.

Можна виділити зовнішні і внутрішні фактори, котрі впливають окремо або в поєднанні на виникнення збитків суб'єктів підприємницької діяльності (рисунок 1).

Рисунок 1 – Зовнішні і внутрішні фактори, які впливають на виникнення збитків суб'єктів підприємницької діяльності

За оцінками фахівців, в розвинених країнах із стійкою політичною і економічною системою до банкрутства підприємств причетні приблизно на 1/3 зовнішні фактори і на 2/3 – внутрішні. В умовах трансформаційної економіки України і негативної дії світової кризи вплив зовнішніх факторів на неефективність і збитковість підприємств буде значнішим.

Має сенс розглянути значення впливу на збитковість підприємств внутрішніх факторів.

Проблемою української економіки є професійна некомпетентність менеджерів, тобто невміння спрогнозувати і передбачати зміни в зовнішньому середовищі і пристосовувати до них діяльність підприємства. Відсутність відповідної кваліфікації і досвіду роботи в умовах ринкової економіки в поєднанні з впливом зовнішніх факторів нерозвиненості ринку і світової кризи є головними причинами неефективності та збитковості українських підприємств.

Другою причиною збитковості підприємств є невідповідність звітної і операційного періоду. Особливо це стосується новостворених підприємств, підприємств, що здійснюють капітальні інвестиції, освоюють нові технології і випускають нові види продукції та які через завоювання ринку мають істотні постійні загальновиробничі витрати.

Значним фактором, котрий впливає на збитковість підприємств, є ухилення від сплати податків. Цей фактор є визначальним у побудові податкової політики держави в питаннях перенесення збитків. Простежити за зміною законодавчих норм та їхнім основним змістом можна за допомогою нижченаведеної таблиці 1.

Таблиця 1 – Ретроспективний аналіз змін податкового законодавства та податкової політики щодо врахування від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток

Дата	Нормативний акт	Основні положення
1	2	3
1997 р.	Стаття 6. Порядок перенесення балансових збитків на наступні податкові періоди (Закон України від 28.12.1994, № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств (у редакції Закону України № 283/97-ВР від 22.05.97)») [5]	Введено обмеження на перенесення збитків на наступні періоди: – перенесення збитків можливо протягом п’яти років; – розмір збитків, що переносяться, не обмежується; – збитки підлягають індексації
2004 р.	Стаття 95 Закону України «Про Державний бюджет України на 2004 рік» від 27.11.2003, № 1344-IV	Вперше введено заборону на перенесення збитків дворічної давнини – станом на 1 січня 2002 року. Цю заборону введено Законом України «Про держбюджет» в порушення: 1) статті 1 Закону України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991, № 1251-XII

Продовження таблиці 1

1	2	3
2004 р.		(у редакції Закону України від 02.03.2000 р. № 1523-III): «зміни і доповнення ... стосовно надання пільг, зміни податків, зборів (обов'язкових платежів), механізму їх сплати вносяться до цього Закону, інших законів України про оподаткування не пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного року...»; 2) статті 21.5 Закону України «Про податок на прибуток підприємств»: «Обов'язковими для виконання платником податку є тільки акти центрального податкового органу, видані у випадках, прямо передбачених цим Законом та зареєстрованих Міністерством юстиції України».
2005 р.	Стаття 89 Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 23.12.2004, № 2285-IV	Другий рік поспіль в порушення законів про оподаткування через Закон про Держбюджет вводиться заборона на перенесення збитків дворічної давнини – станом на 1 січня 2003 року
2006 р.	Стаття 86 Закону України «Про Державний бюджет України на 2006 рік» від 20.12.2005, № 3235-IV	Закон про держбюджет повторив протизаконну практику обмеження переносу збитків, розпочату в попередніх двох роках, з тією різницею, що заборона на перенесення розповсюджується на збитки не дворічної, а річної давнини – станом на 1 січня 2005 р.
2007 р.	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань оподаткування» від 30.11.2006 р. № 398-V Методичні рекомендації щодо особливостей проведення перевірок суб'єктів господарювання, що декларують від'ємне значення об'єктів оподаткування (збиткові підприємства) Лист ГПАУ від 02.04.2007 р. № 6448/7/23-5017	Збитки річної давнини – станом на 1 січня 2006 р. були заборонені і в 2007 р., на цей раз через внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» Описано схеми мінімізації податкових зобов'язань і надано рекомендації щодо їхнього руйнування

Продовження таблиці 1

1	2	3
2008 р.	Лист ГПАУ № 7618/7/15-0217 від 11.04.2008 р.	<p>У 2008 р. перенесення збитків не обмежувалося. Проте виникало питання: що робити зі збитками, не включеними раніше до валових витрат, виходячи із заборони їх перенесення у 2007 р.?</p> <p>Бо у змінах до Закону України № 398-V щодо збитку визначено: «не підлягає протягом 2007 р. врахуванню у складі валових витрат платника податку».</p> <p>У своїх роз'ясненнях ДПАУ чітко визначилася в фіскальній позиції, що такі податкові збитки заборонені назавжди, так як не були відображені в декларації на прибуток за 2007 р., тобто формально їх немає і переносити нема чого.</p>
2010 р.	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 20.05.2010, № 2275-VI	У травні 2010 р. вводиться заборона на облік у валових витратах 80% збитку попереднього податкового періоду, тобто сформованих на 1 січня 2010 р., із зобов'язанням зарахувати його в повному обсязі в 1 кварталі 2011 р.
2010 р.	Ст. 150.1-150.3 «Податковий кодекс України» № 2756-VI від 2 грудня 2010 р.	<p>Податковий кодекс повернув облік збитків до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» в редакції Закону України № 349-IV від 24.12.2002:</p> <ul style="list-style-type: none"> – збитки включаються до складу витрат першого кварталу наступного року; – відсутні обмеження що до розміру та періоду зарахування збитків; – може бути проведена позапланова перевірка у разі, коли від'ємне значення об'єкта оподаткування декларується платником податку протягом чотирьох послідовних податкових періодів. <p>Але, відповідно до пункту 123.1 статті 123, введено штрафні санкції за неправомірно заявлені суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток</p>
2011 р.	Закон України від 07.07.2011, № 3609-VI	Скасовано норму в пункті 123.1 щодо штрафних санкцій за неправомірно заявлені суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток

Продовження таблиці 1

1	2	3
2011 р.	Лист ГПАУ № 828/3/15-1212 від 08.09.2011 р.	ГПАУ трактує норму з переносу збитків 2010 р. на 2011 р. тільки за результатами 1 кварталу 2011 р.
2012 р.	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» від 24.05.2012, № 4834-VI Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні» від 5.07. 2012, № 5083-VI	Було введено обмеження щодо податкових збитків 2011 р., які розстрочуються на 4 роки. Тобто з 2012 р. до 2015 р. буде враховуватися збиток 2011 р. у розмірі 25% та сума непогашеного від'ємного значення в попередньому періоді Введено заборону на право отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку великим платникам податків, який задекларував від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток за підсумками останнього звітного (податкового) року

Аналіз, зроблений в таблиці 1, дозволяє стверджувати, що перенесення збитків є значною проблемою для податкової політики України. До 2004 р. законодавство стосовно перенесення збитків приймалося перспективно, перенесення збитків було дозволене вперед до 5 років, навіть в кризу 1998 р. збитки підприємств індексувалися. З 2002 р. індексація збитків була скасована, але також було скасовано обмеження до 5 років терміну перенесення збитків.

Фінансова криза 2004 р. стала причиною дій Уряду щодо внесення змін до законів про оподаткування незаконним способом через Закон України «Про Держбюджет». Ці зміни торкалися щорічних заборон перенесення збитків конкретного року. Очевидно, обмеження щодо перенесення збитків застосовувалися тільки як тимчасовий засіб поповнення бюджету без економічного обґрунтування.

Цей тимчасовий спосіб став постійним аж до 2008 р., коли ситуація нормалізувалася і економічне піднесення 2007 р. дозволило відмінити цю неліберальну норму.

Наступна фінансова криза, що проявилася повною мірою у 2009 р., стала причиною появи нових законопроектів стосовно обмеження перенесення збитків, які не були прийняті через різкі заперечення парламентської опозиції.

Проте значне невиконання бюджету 2010 р. призвело до введення законодавчого обмеження на облік збитків вже поточного року, 80% яких були перенесені на 1 квартал 2011 р.

Прийнятий у 2011 р. Податковий кодекс не містив обмежувальних норм стосовно перенесення збитків, окрім загального терміну п'яти років [6]. Проте внесеними в 2012 р. у ПКУ змінами збиток 2011 р. розстрочується на чотири роки [7].

Норма обмеження переносу збитків протягом п'яти років у розмірі 20% була відпрацьована і скасована в Росії як неефективна [8; 9]. Подібна норма була запропонована Урядом України в 2010 р. законопроектом № 6337. Висновок головного експертного управління щодо пропозиції законопроекту був таким: зазначена норма потребує більш докладного обґрунтування, оскільки неясно, чому пропонується відносити на валові витрати платника податку тільки 20% збитків. Крім того, у поданих документах відсутні розрахунки щодо впливу такого рішення на фінансовий стан платників податку» [10].

Стосовно введення розстрочки збитку на чотири роки висновку головного експертного управління не було взагалі, як і економічного обґрунтування ініціаторами законопроекту.

Розрахуємо вплив обмеження щодо переносу збитків згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» від 24.05.2012 р. № 4834-VI на фінансовий стан платника податку для підприємства, яке отримало збиток в 2011 р. в розмірі 1 000 000 грн (таблиця 2).

Таблиця 2 – Розрахунок наведеної вартості відстрочених збитків під час їхнього зарахуванні в розмірі 1/4 частини за ставки дисконтування 20%

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Всього
Сума збитків на 1 січня 2012 р.					
Розмір збитків, що враховуються	250 000	250 000	250 000	250 000	1 000 000
Ставка дисконтування	20	20	20	20	
Норма компенсації збитків (фактор наведеної вартості)	1,2	1,44	1,728	2,0736	
Наведена вартість відстрочених збитків	208 333	173 611	144 676	120 563	647 183
Знецінений збиток	41 667	76 389	105 321	129 437	352 817
Ставка податку на прибуток	21	19	16	16	
Податок на прибуток	8 750	14 514	16 851	20 709	60 824

Таким чином, збиток платника податків до кінця 2015 р. знеціниться на 35%, що спричинить фінансові втрати в 61 тис. грн. Реально фінансові втрати платника податків можуть бути більші через відсутність синхронності отримання прибутку (таблиця 3).

Таким чином, незважаючи на те, що за період 2012-2015 рр. підприємство отримало більше прибутку, ніж мало збиток на початок періоду, воно не має змоги зарахувати весь збиток.

Крім того, додаткові фінансові втрати виникнуть у платника податків через введення в 2013 р. авансової оплати податку на прибуток від суми прибутку попереднього періоду, що не враховує збитки 2011 р.

На підставі виконаних розрахунків можна зробити висновок про податкову політику в питаннях перенесення збитків як про таку, що робить значний не-

гативний вплив на фінансовий стан платників податків. Але ще більш негативно впливає ця податкова політика робить на сприйняття платниками податків інвестиційного ризику.

Таблиця 3 – Розрахунок залишку незалікованих збитків 2011 р. через відсутність синхронності отримання прибутку

Період	Ліміт збитків	Прибуток періоду	Використано збитків 2011 р.	Залишок збитків 2011 р.
2012 р.	250 000	100 000	100 000	150 000
2013 р.	250 000	500 000	400 000	0
2014 р.	250 000	500 000	250 000	0
2015 р.	250 000	0	0	250000
Разом	1 000 000	1 100 00	750 000	

Однією з цілей лібералізації податкової політики держави є створення і підтримка умов стабільності й урівноваженості. Перенесення збитків – найбільш нестабільна і неурівноважена норма прояву законодавчих ініціатив, бо суб'єкт підприємницької діяльності схильний до ризику зміни результату інвестиційного проекту в будь-який момент, як в майбутніх, так і в попередніх фінансових вкладеннях.

Таким чином, проблема державної податкової політики щодо перенесення збитків полягає у відсутності системного підходу. Поповнення дефіциту бюджету і відсутність економічних обґрунтувань характеризують обмеження та заборону на перенесення збитків з 2004 р. до теперішнього часу. Єдиним економічним обґрунтуванням, з точки зору законодавця, було заниження підприємствами оподатковуваного прибутку в результаті ухиляння від сплати податків, тобто фіктивної збитковості.

Загалом фіктивна збитковість – це результат фіктивних дій. Боротьба з результатом, а не з причинами, що його викликали, є неправильною і неправомірною. Оскільки підприємства можуть постійно ухилятися від оподаткування, але каратися вони будуть тільки в сумі показаного збитку. Боротьба зі збитковими підприємствами набула значний розмах з боку законодавчої і виконавчої влади, тому підприємства, які свідомо ухиляються від оподаткування, не привертатимуть до себе увагу, показуючи збитки.

Ухиляння від сплати податків – це системний показник, що торкається і податку на прибуток, і ПДВ, і ПДФО, і ЄСП. Наприклад, проведення операції із сплати фіктивних витрат через фіктивного контрагента з метою отримання готівкових грошових коштів для оплати праці найманих осіб. Результатом цієї операції є несплата до бюджету усіх чотирьох податків, з яких податки на заробітну плату і ПДВ значно більші від податку на прибуток.

Таким чином, вирішення проблеми ухиляння від сплати податку на прибуток через боротьбу зі збитками є неефективним, окрім разового наповнення бюджету і погіршення фінансового стану законослухняних підприємств, воно нічого не дає.

Треба докорінно змінити підхід до проблеми відходу від оподаткування через невідворотність покарання й усунення корупційної складової.

Практика перевірки одних і тих же підприємств з доведенням їм плану щодо штрафів є дуже згубною. Без об'єктивного і економічно обґрунтованого підходу до перевірки кожного платника податків, справедливого і невідвратно-го його покарання лібералізувати податкову систему неможливо. Можна зменшувати ставки оподаткування нескінченно. Проте без розширення, виведення з тіні об'єктів оподаткування, лібералізації податкової системи не буде економічного ефекту. Відсутність економічного ефекту спричинить бюджетний дефіцит і ухвалення законодавчих рішень, які не тільки не відповідатимуть світовій практиці ліберальної економіки, але й завдаватимуть шкоди суб'єктам підприємницької діяльності.

Тому, в умовах лібералізації податкової політики, істотно зростає роль адміністрування податків.

Недоліком контрольної функції адміністрування є оцінка податкової віддачі платників податків щодо окремих податків – ПДВ і прибутку, порівняння з середньогалузевою віддачею і ухваленням рішень на підставі цих показників: від включення в план перевірок до неприйняття декларацій.

Підприємство треба оцінювати за комплексним показником податкової віддачі. Цей показник має враховувати усі податки і збори, що сплачуються підприємством. Показник комплексної податкової віддачі потрібний для оцінки ефективності діяльності підприємства, міри його важливості для держави, видачі преференцій для подальшої мотивації добровільної сплати податків, наприклад, заборона на проведення податкових перевірок у разі досягнення певних значень. Показник комплексної податкової віддачі треба порівнювати з середньогалузевим показником, а відхилення аналізувати. На наступному етапі мають виявлятися відхилення в податкових віддачах окремих податків і робитися аналіз чинників, які впливають на їхній розмір, наприклад, на структуру собівартості, величину заробітної плати, аналіз контрагентів.

Велике значення в адмініструванні податків мало введення електронної звітності, завдяки чому розширено інформаційне поле для дистанційного економічного аналізу підприємства. Введення інформації в розрізі контрагентів, реєстрація значних сум в єдиному електронному реєстрі – значний крок вперед щодо виявлення фіктивних угод. У цілому, з боку уповноважених державою органів має встановлюватись постійний контроль доходів і витрат суб'єктів підприємницької діяльності, який переслідує мету надати в розпорядження податкових органів інформацію, яка прямо або побічно характеризує об'єкт і податкову базу кожного платника податків.

Позитивним інформаційним полем є фінансова звітність, яку платники податків подають в електронному вигляді відповідно до ст. 46.2 ПКУ. Дані фінансової звітності необхідно використовувати для виявлення суб'єктів підприємницької діяльності, котрі здійснюють уявну і навмисно низькорентабельну або збиткову діяльність для зниження податкової віддачі, для чого потрібна розробка коефіцієнта податкової віддачі непрямим методом на підставі фінансової звітності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результатом проведеного дослідження стало вироблення таких висновків та рекомендацій.

1. Умови сучасної української податкової політики щодо перенесення збитків не тільки не сприяють економічному зростанню підприємств, а й посилюють підприємницький ризик у результаті реалізації її суто фіскальної функції:

- відсутності економічного обґрунтування законодавчих ініціатив, особливо щодо впливу на результати підприємницької діяльності;
- збільшення податкового навантаження для фінансування поточних бюджетних потреб;
- відсутності системності, послідовності та стабільності;
- нехтуванні верховенством закону;
- відсутності сприятливих взаємовідносин податкових органів та платників податків, відсутності презумпції невинності останніх та існуванні точки зору, що податки збираються тільки завдяки зусиллям податкової адміністрації.

2. Обмеження щодо перенесення збитків суперечать основним засадам податкового законодавства України:

- соціальної справедливості – установленню податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;
- нейтральності оподаткування – установленню податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоспроможності платника податків.

3. Обмеження щодо перенесення збитків негативно впливає на фінансову діяльність суб'єктів господарювання, позбавляючи джерела фінансування оновлення основних засобів і модернізації, й тим самим унеможливає розвиток конкурентного продукту. Це, врешті решт, призведе до зменшення бази оподаткування в майбутньому.

4. Потрібна зміна підходу до проблеми відходу від оподаткування через невідворотність покарання і усунення корупційної складової. З боку уповноважених державою органів має бути встановлений постійний контроль доходів і витрат суб'єктів підприємницької діяльності, який переслідує мету спочатку надати в розпорядження податкових органів інформацію, яка прямо або побічно характеризує об'єкт оподаткування і податкову базу кожного платника податків.

5. Суб'єкт підприємницької діяльності має оцінюватися за комплексним показником податкової віддачі. Цей показник повинен враховувати всі податки і збори, що сплачуються підприємством, і бути нормативним під час визначення контрольних заходів відносно платника податків.

6. Поліпшення адміністрування податку на прибуток має відбуватися через виявлення суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють уявну і навмисно низькорентабельну або збиткову діяльність для зниження податкової віддачі. Для цього потрібна розробка коефіцієнта податкової віддачі непрямим методом на підставі фінансової звітності.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розробка методичних рекомендацій щодо збитковості суб'єктів господарювання в умовах лібералізації податкової політики.

Список літератури/Referenses:

1. Freedom in the world 2011: Global data / Freedom in the world 2009 survey release [Electronic resource]. – Available from: <http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw09/fiw09_tables&graphsforweb.pdf>. Freedom in the world 2011: Global data / Freedom in the world 2009 survey release, available at: http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw09/fiw09_tables&graphsforweb.pdf.
2. Doing business 2012. Country profile for Ukraine [Electronic resource]. – Available from: <<http://www.doingbusiness.org/documents/countryprofiles/ukr.pdf>>. Doing business 2012. Country profile for Ukraine, available at: <http://www.doingbusiness.org/documents/countryprofiles/ukr.pdf>.
3. Официальное представительство Президента Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.president.gov.ua/>>. Representation of the President of Ukraine, available at: <http://www.president.gov.ua/-Official>.
4. Режим доступа: <www.ukrstat.gov.ua/>. Site of the State Statistics Committee, available at: www.ukrstat.gov.ua/.
5. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України: від 28 груд. 1994 р., № 334/94-ВР. The law of Ukraine (1994), “Of enterprise income tax” N 334/94-VR December 28.
6. Податковий кодекс України: Закон України: від 2 груд. 2010 р. № 2756-VI. Tax Code of Ukraine (2010), № 2756-VI of December 2.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм: Закон України: від 24.05.2012 р. № 4834-VI. The law of Ukraine (2012), “Of alteration to the Tax Code of Ukraine concerning improvement of certain tax norms” of 24.05.2012 N 4834-VI.
8. Анисимова Л.И. Налог на прибыль организаций: основные проблемы и направления совершенствования. В 3 т., т. 1 / Л. Анисимова, Т. Малинина, Е. Шкребела; под ред. С.Г. Синельникова-Мурылева, И.В. Трунина. – М.: ИЭПП, 2008. – 708 с. Anisimova, L.I., Malinina, T. and Shkrebela, E. (2008), *Nalog na pribyl organizatsiy: osnovnyie problemy i napravleniia sovershenstvovaniia* [Profit tax of organizations: main problems and directions of improvement], edited Sinelnikova-Muryleva, S.G., Trunina, I.V., Vol. 1. Institute of Economy in Transition, Moscow, Russia.
9. Налоговая реформа в России: проблемы и решения. Научные труды № 67 Р. – М.: ИЭПП, 2003. – С. 312-315. “Tax Reform in Russia: Problems and Solutions” (2003), Scientific works, No. 67, pp. 312-315.
10. Веб-сайт Верховної Ради України zakon [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <rada.gov.ua/>. Website of Verkhovna Rada of Ukraine zakon, available at: rada.gov.ua/.

Цель. Усовершенствование методических подходов к выявлению главных причин убыточности субъектов предпринимательской деятельности на основе критической оценки налоговой политики государства относительно переноса убытков.

Методика. В процессе исследования использованы следующие методы: теоретическое обобщение, анализ динамики основных статистических показателей стоимости отсроченных убытков и их влияния на финансовое состояние субъекта хозяйствования – плательщика налогов, систематизация результатов ретроспективного анализа изменений налогового законодательства и налоговой политики с учетом отрицательного значения финансового результата в процессе налогообложения налогом на прибыль предприятий, метод правового сравнения.

Результаты. Определены дискуссионные аспекты трактования финансовой несостоятельности и убыточности деятельности субъектов бизнеса, выделены внешние и внутренние факторы влияния на возникновение убытков субъектов предпринимательства. Сделан анализ динамики стоимостных показателей отсроченных убытков. Обобщены изменения налогового законодательства, которые вносились ежегодно, начиная с 2004 по 2008 год законами Украины о бюджете. Обоснованы рекомендации целесообразности усовершенствования налоговой политики и налогового законодательства Украины относительно убыточности субъектов хозяйствования на основе критической оценки отечественной практики и мирового опыта.

Научная новизна. Уточнен методический подход к осуществлению ретроспективного анализа законодательных актов по налогообложению относительно переноса убытков от деятельности субъектов хозяйствования, что позволило дать критическую оценку запрета на перенос убытков, как меры по борьбе с неуплатой налога на прибыль субъектами хозяйствования.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования направлены на усовершенствование налоговой политики относительно налогового контроля доходов и расходов субъектов предпринимательской деятельности и переноса убытков с целью содействия экономическому росту и снижению налоговых рисков субъектов хозяйствования в условиях либерализации налоговой политики.

Ключевые слова: налоговая отдача, налоговая политика, перенос убытков, либерализация налогообложения.

Objective. Improvement of methodological approaches to identify the main causes of loss of a subject of entrepreneurial activity on the basis of a critical assessment of tax policy of country in reference to carrying loss.

Methods. During the study the following methods were used: a theoretical generalization, behavior analysis of key statistical indicators of value of deferred losses and their impact on the financial position of a economic entity such as a taxpayer, systematization of the results of the retrospective analysis of changes of tax laws and tax policy taking into account a negative value of the financial result in the process of tax assessment of corporation tax of company income, method of law comparison.

Results. Controversial aspects of handling of financial inability and loss of activity of subjects of business are defined and external and internal factors of impact on loss occurrence at business entity are marked. The behavior analysis of value indicators of deferred losses is made. The changes in the tax laws that are made annually from 2004 to 2008, the Law of Ukraine «Of the budget» are analyzed. The recommendations of advisability of improvement of tax policy and tax legislation of Ukraine concerning the loss of economic entities on the basis of a critical assessment of national practice and international experience are reasoned.

Academic novelty. Methodical approach to the implementation of retrospective analysis of legislative acts at tax assessment concerning carrying of tax loss from activity of economic entity, which allowed giving critical assessment of the prohibition on the transfer of losses, as measures against the non-payment of taxes for profit by business entities is specified.

Practical importance. Received results of the research is focused on improving tax policy concerning tax control of income and expenditure of business entity and carrying of loss in order to

facilitate economic growth and deduction of tax risks of economic entity in conditions of the liberalization of tax policy.

Key words: tax return, taxation policy, carrying loss, liberalization, tax assessment.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук
проф Папаїкою О.О. Дата надходження рукопису
31.10.2012 р.

УДК 336.71:330.322.1

**Папаїка О.О., д-р екон. наук, проф.,
Мелентьєва О.В.**

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. До-
нецьк, Україна, e-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

**Papaika A.A., Dr. Sci. (Ekon.), Prof.,
Melentyeva O.V.**

Donetsk National University of Economics and Tra-
de named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky,
Donetsk, Ukraine, e-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

ANALYSIS INVESTMENT BANK OF UKRAINE AND WAYS OF IMPROVING ITS EFEKTIVNOSTI

Мета. Визначення сутності інвестиційної діяльності провідних банків України та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності розвитку їхньої діяльності.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення, порівняння, аналіз і синтез, аналіз динаміки статистичних показників формування банківських кредитно-інвестиційних портфелів, правове порівняння.

Результати. У дослідженні визначено дискусійні аспекти трактування сутності інвестиційної діяльності банків. Зроблено аналіз динаміки обсягів кредитно-інвестиційних портфелів провідних банків України. Зроблено оцінку ефективності інвестиційної діяльності банків.

Наукова новизна. Уточнено науково-методичний підхід щодо подальшого розвитку інвестиційної діяльності банків України на основі удосконалення нормативно-правової бази у сфері інвестування.

Практична значущість. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків з метою підвищення обсягів залучення фінансових ресурсів, що сприятиме скороченню ризиків банківської діяльності та створенню умов для активізації кредитної діяльності банків.

Ключові слова: банки, банківська діяльність, ефективність інвестиційної діяльності, інвестиційна політика, банківські ризики, позичальник.

Постановка проблеми. Банківська діяльність з кожним роком набуває все більшого розвитку і це пов'язано насамперед з послугами, які надають сучасні банки у сфері кредитування, розвитку депозитних програм для суспільст-